

Senter for Ibsen-studiers økonomi – rapport fra arbeidsgruppen

Arbeidsgruppens sammensetning

Fra fakultetsledelsen: prodekan Mathilde Skoie (leder av gruppen)

Fra Senter for Ibsen-studier: Ellen Rees

Fra ILN: Jan Halvor Undlien

Fra fagforeningene: Fridtjof Jerve

Sekretær for gruppen: Arve Fløystad-Thorsen (forskningsseksjonen HF)

Økonomikonsulent Gro Samdal har bistått gruppen med innhenting av relevante grunnlagsdata

Arbeidsgruppens mandat og forståelsen av dette

Arbeidsgruppen er bedt om å vurdere om endringen i senterets finansiering, som ble vedtatt av fakultetsstyret i 2018, sikrer at Senter for Ibsen-studier er i stand til å oppfylle sitt mandat, også når den midlertidige støtten reduseres fra 2023.

Arbeidsgruppen er bedt gjøre rede for:

- Dagens finansieringsgrunnlag (øremerking, resultatinntekter og ekstern finansiering) sett i forhold til senterets mandat og virksomhet (utdanning, forskning og formidling), inkludert drift (personalkostander – vitenskapelige og administrative ressurser, og driftsutgifter).
- Spesielt bes gruppen kommentere endringen knyttet til reduksjon av øremerkingen med større vekt på finansiering fra studiepoengs-produksjon og si noe om status og resultater for det omstillingsarbeidet som er gjort innen utdanningsfeltet.
- Arbeidsgruppen bes også kommentere samarbeidet mellom senter og institutt, herunder spesielt undervisningssamarbeid mellom senteret og fagmiljøet innenfor Nordisk litteratur.

Arbeidsgruppens innledende kommentar til mandatet

Senter for Ibsen-studier (SIS) har siden opprettelsen i 1991 vært lokalisert flere steder, men har hele tiden vært administrativt tilordnet HF. Økonomien har siden senteret ble flyttet til ILN i 2010 vært sårbar og avhengig av øremerking, en øremerking som ble vedtatt videreført i 2018 på basis av et entydig råd fra en nedsatt arbeidsgruppe, men med en planlagt nedtrapping fra 2023.

En viktig del av bakgrunnen for at senteret fikk øremerkede midler er at SIS er pålagt oppgaver som ikke gis uttelling i finansieringsmodellen og som har vært en del av senterets mandat helt siden senteret ble vedtatt opprettet i daværende akademisk kollegium i 1991. Dette gjelder særlig dokumentasjon. Det var først i 2004, da et masterprogram i Ibsen-studier ble opprettet, at senterets mandat ble utvidet til å inkludere også undervisning. Senterets mandat er altså langt eldre enn den nåværende finansieringsmodellen, som i praksis ikke er utviklet for et senter som dette, men for større enheter uten ansvar for oppgaver som faller

utenfor den resultatbaserte finansieringsmodellen. Samtidig med fakultetsstyrets vedtak om øremerkingene, kom også en reduksjon i staben som jobbet med dokumentasjonsarbeid fra to 100 % bibliotekar-stillinger og en 100 % forsker-stilling med ansvar for senterets digitale ressurser til en 50 % bibliotekar-stilling og en 100% forsker-stilling med ansvar for senterets digitale ressurser.

Arbeidsgruppen tar utgangspunkt i den dimensjoneringen som ble lagt til grunn for fakultetsstyrets vedtak i 2018. Staben består av 3 faste vitenskapelige ansatte i delte stillinger, 1 100 % forsker-stilling med ansvar for senterets digitale ressurser, 1 50 % seniorbibliotekar, 1 100 % seniorkonsulent, 1 20 % professor II-stilling, og 1 100% senterleder i 4-årig åremålsstilling.

På denne bakgrunnen har gruppen tolket sitt mandat ganske bredt; vår hovedoppgave er å vurdere dagens finansieringsmodell. Men vi har i tillegg oppfattet dette som en anledning til å reflektere rundt hvordan senteret faktisk kan få en bærekraftig økonomi, med utgangspunkt i sitt mandat og en helhetlig tenkning rundt hvilke økonomiske muligheter som faktisk ligger i senterets ressurser per i dag.

Til grunn for gruppens vurderinger ligger foruten innhentet materiale fra fakultetets økonomi- og studieseksjon Ibsen-senterets opprinnelig vedtatte mandat fra Kollegiet i 2010 samt to egenevalueringer fra Senter for Ibsen-studier og vertsinstituttet, Institutt for lingvistiske og nordiske studier (ILN) som gruppen bestilte tidlig i prosessen.

Gruppens hovedkonklusjoner

Vi konkluderer i henhold til mandatet med at:

- den nåværende modellen med nedtrapping av øremerking ikke er bærekraftig i forhold til senterets mandat og drift.
- det er gjort et stort og positivt omstillingsarbeid innen utdanningsfeltet, men heller ikke dette kan gjøre modellen bærekraftig. I lys av innføring av betalingsordning for studenter utenfor EØS er tvert imot situasjonen forverret.
- samarbeidet mellom senter og institutt fungerer godt både administrativt og undervisningsmessig.

Gruppen går på bakgrunn av dette inn for at øremerking bør opprettholdes på nåværende nivå evt. med en økning. Størrelsen på øremerkingen må kobles til ønsket dimensjonering og bør diskuteres av Fakultetsstyret.

Gruppen mener imidlertid at den største utfordringen ligger i at dagens modell ikke kan håndtere svingninger (positive så vel som negative). Vi mener derfor at øremerkingsordningen ikke nødvendigvis bør fortsette akkurat som i dag ettersom den nåværende modellen ikke bare er uten bærekraft, men heller ikke ser ut til å kunne håndtere større inntekter. Den har derfor foreslått to modeller for den videre driften som begge tar hensyn til økonomiske svingninger. Ingen av disse er helt frikoblet resultater. Tanken er at senteret behøver en vesentlig øremerking som sikrer en grunnfinansiering samtidig som man også har en mekanisme som håndterer større inntekter fra eksterne prosjekter.

Senteret og finansieringsmodellen per i dag

Finansieringen av senteret er i dag tredelt. Den ene delen følger prinsippene i fakultets fordelingsmodell der senteret på lik linje med instituttene får uttelling på resultatkomponentene (forskning, forskerutdanning og utdanning). Den andre delen er en øremerking av midler til den delen av senterets aktiviteter (iht. mandatet), som ikke gir uttelling i finansieringsmodellen. Den tredje delen er inntekter fra eksternt finansiert virksomhet.

Fakultetsstyrevedtaket fra 2018 legger til grunn at den øremerkede finansieringen i 2024 skal være på 3,6 MNOK (1 MNOK mindre enn i 2022).

Disse 3,6 MNOK er ment å dekke finansiering av

- 1,88 årsverk på dokumentasjon
- 1,5 årsverk på administrasjon og ledelse

I praksis innebærer denne nøkkelen at mens det ved andre enheter ved HF er slik at 75% av en vitenskapelig stilling ville dekkes av inntekter fra studiepoeng, er den tilsvarende andelen ved SIS 48%, noe som innebærer at Ibsen-senteret har høyere produksjonskrav på forskningssiden enn andre HF-enheter, ca det dobbelte av det som er vanlig ved fakultetet.

Til grunn for FS-vedtaket i 2018 lå en ambisjon om å øke inntektene fra resultatkomponenten i tilstrekkelig grad i til å dekke inn den planlagte reduksjonen i de øremerkede midlene.

Tabell I viser senterets produksjon av publiseringspoeng de senere årene.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Publiseringspoeng	27	6	9	18	18	15

Det er stabilt høye tall, med helt vanlige fluktuasjoner. Og det er lite realistisk å forvente noen økning utover dette: senteret ligger med disse tallene helt i topp ved HF på publiseringsindikatoren målt per ansatt.

En økning må derfor eventuelt komme på studiesiden eller gjennom eksterntfinansiering (RBO-midler). I tabell 2 fremgår hvilke økninger som faktisk har funnet sted på studiesiden de senere årene.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Masterkandidater	4	7	8	8	3	10
Studiepoeng totalt	530	650	840	1260	1080	1200

Tallene for inntekter fra utdanningskomponenten for de senere årene forteller nokså tydelig, slik begge egnevalueringer fastholder, at det ikke er realistisk at senteret klarer å hente inn

tilstrekkelig med midler gjennom resultater til å dekke inn reduksjonen i øremerkingen. Skulle det være mulig måtte inntektene fra studiepoengproduksjonen ha gått opp med ytterligere over 70 % fra 2021-tallet. Senteret er ellers i ferd med å utvikle UiOs første heldigitale masterprogram, som lanseres høsten 2024; dette representerer enda et nyskapende forsøk på å øke antall studenter.

Senteret har de senere årene samarbeidet tett med ILN for å bedre resultatene på studiesiden. Som det fremgår av egenevalueringene er både SIS og ILN tilfreds med det arbeidet er nedlagt. Det er utarbeidet i samarbeid mellom senter og institutt, et særlig undervisningssamarbeid med fagmiljøet innenfor nordisk litteratur og fra ILNs side en aktiv innlemming av Senter for Ibsen-studiers formidlings- og dokumentasjonsvirksomhet, som anses som de særegne og viktigste i senterets mandat. Et viktig felt er særlig digital humaniora, som senteret ligger helt i tet på. Her har blant annet nye tverrfaglige emner tatt form. For ILNs lektorutdanningstilbud har flere av senterets emner på BA-nivå vist seg å være særlig aktuelle.

Samarbeidsløftet på utdanningssiden har gitt gode resultater, men disse er ikke tilstrekkelige for å finansiere resten av senterets virksomhet. Om man ser på sammensetningen av studentmassen på bakgrunn av regjeringens varslede vedtak høsten 2022 om å kreve studieavgift fra studenter utenfor EØS-området blir disse mulighetene fra og med våren 2023 enda mindre: en høy andel av senterets studenter kommer fra land utenfor EØS, med små muligheter til å dekke en slik avgift, slik administrativ leder ved ILN også understreker i sin evaluering. Gruppen anser på denne bakgrunnen også at en slik ambisjon ikke er realistisk. I den grad den noen gang var det er den det fra og med høsten 2022 i hvert fall ikke realistisk lenger. Potensialet ser ut til å være tatt ut, et inntrykk som bekreftes tydelig av begge egenevalueringer.

Tabell 3 viser langtidsprognosen fra 31.01.22. Den legger den vedtatte nedtrappingen av øremerkingen til grunn. Med denne vil den gjeldende finansieringsmodellen gi nærmere 3 millioner i akkumulert merforbruk. Modellen for finansiering per i dag er i realiteten ikke bærekraftig for senteret.

Langtidsprognose pr 31.01.2022		2022	2023	2024	2025	2026
Isolert mer-/mindreforbruk	Inntekter	-6 789 001	-7 759 168	-5 461 804	-4 842 011	-4 904 724
u/nettobidrag og prosjektavslutn	Personalkostnader	7 125 567	6 403 788	5 468 962	5 871 494	5 871 494
	Driftskostnader	993 079	1 269 000	1 234 000	1 309 000	1 109 000
	Investeringer	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
	Sum	1 349 645	-66 380	1 261 158	2 358 483	2 095 770
Nettobidrag og prosjektavslutning	Nettobidrag fra eksternfinansierte prosjekter	0	0	0	0	0
	Sum					
Overført fra i fjor	Overført fra i fjor, til 2021	-4 201 136				
Årsresultat		-2 851 491	-66 380	1 261 158	2 358 483	2 095 770
Akkumulert resultat		-2 851 491	-2 917 871	-1 656 712	701 771	2 797 541

Situasjonen bedres imidlertid i praksis betraktelig fra og med 2023 av at senteret nettopp har fått innvilget et Advanced grant fra ERC, med betydelige nettobidrag til senteret. Som man ser av tabell Y (hentet fra d-sak-7-1-prognosenotat-23-27-iln.pdf uio.no) er resultatet i 2026 snudd med mer enn 10 millioner i senterets favør. I den nyeste langtidsprognosen er resultatet dermed mer enn 7 millioner i mindreforbruk i 2027.

Tabell Y

Senter for Ibsen-studier		2023	2024	2025	2026	2027
Isolert mer-/mindreforbruk u/nettobidrag og prosjektavslutning	Inntekter	-6 414 647	-6 547 351	-6 658 516	-6 623 115	-8 167 987
	Personalkostnader	6 254 448	7 405 972	7 636 282	7 359 730	8 579 027
	Driftskostnader	992 500	1 099 000	899 000	899 000	899 000
	Investeringer	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
	Sum	882 301	2 007 621	1 926 766	1 685 615	1 360 040
Nettobidrag og prosjektavslutning	Nettobidrag fra eksterntfinansierte prosjekter	-1 749 255	-2 763 060	-3 009 118	-2 435 947	-1 346 215
Isolert resultat		-866 953	-755 439	-1 082 352	-750 332	13 825
Overført fra i fjor, anslag		-3 930 091				
Akkumulert resultat		-4 797 044	-5 552 483	-6 634 835	-7 385 167	-7 371 342

Denne tildelingen og de pengene som følger med den illustrerer i praksis, slik begge egenevalueringer også understreker, først og fremst hvor sårbar økonomien er og hvor små svingninger som skal til for å skape store effekter, enten de er positive eller negative. Det er vanskelig nok for et vanlig institutt å håndtere slike svingninger. Det er svært vanskelig å se for seg hvordan senteret kan nyttiggjøre seg så store midler uten å pådra seg et stort fremtidig merforbruk. På denne måten illustrerer også senterets plutselig radikalt forbedrede langtidsprognose grunnleggende svakheter i finansieringsmodellen for SIS.

Egenevalueringene – sammenfall og ulikheter

SIS og ILN fikk fire likelydende spørsmål som de ble bedt om å bruke opp til to A4-sider på å svare på. De fire spørsmålene var:

- 1.hvordan vil du kort oppsummert beskrive Senter for Ibsenstudiers økonomiske situasjon i dag?
- 2.Hva er ditt inntrykk av effekten av de grepene som ble tatt av Fakultetsstyret for å styrke økonomien i 2019? (har de virket etter hensikten, er de tilstrekkelige, har de hatt utilsiktede konsekvenser?)
- 3.Hvordan vil du beskrive samarbeidet mellom senteret og vertsinstituttet ILN?
4. Hvilke grep opplever du ville være de beste for å gi senteret en stabil og bærekraftig økonomi i årene framover sett på bakgrunn av senterets mandat?

Det er høy grad av sammenfall i svarene, som sammen gir et nokså entydig bilde av situasjonen og de utfordringer og muligheter som den rommer.

På spørsmål 1 er svarene så å si likelydende. Begge beskriver situasjonen som uforutsigbar og ustabil, og understreker at man i de senere årene har sett en tydelig forverring. Begge understreker at senteret med dagens langtidsprognose styrer mot et stort merforbruk, som det ikke er sannsynlig at senteret klarer å dekke inn ved hjelp av nye inntekter fra studier og forskning.

Svaret på spørsmål 2 er fra dem begge at fakultetsstyrets vedtak om å trappe ned øremerkingen har gjort situasjonen enda verre enn den fra før var for både senteret og instituttet, på en måte som ikke er bærekraftig med dagens økonomimodell, uansett innsats på studie- og forskningsområdet fra senterets side. Senterleder understreker at kuttene vil gjøre det umulig for senteret å innfri sine forpliktelser som kunnskapsleverandør i forbindelse med Ibsenjubiléet i 2028.

Samtidig beskrives i svaret på spørsmål 3 samarbeidet mellom senter og institutt som veldig godt og det understrekes – og vises – at det har vært gjort en stor innsats for å styrke senteret på studiefeltet, til begges fordel.

På spørsmålet om hvilke grep som bør gjøres er svarene også overraskende samstemte. Begge mener at en inndekking av forventet merforbruk ikke kan ventes gjennom den eksisterende modellen for RBO-uttelling og at andre grep derfor må gjøres for å gi senteret en stabil og forutsigbar økonomi.

Begge er enige om at nedtrappingen av de øremerkede midlene til senteret ikke er bærekraftig og bør reverseres for at senteret skal kunne innfri sitt mandat. Senterleder legger til at det er nødvendig å opprette en ny 100% stilling med et overlappende arbeidsområde mellom bibliotek- og digitalt dokumentasjonsarbeid. Dette vil fortsatt ligge under 2018-bemanningen, men er likevel et viktig skritt i arbeidet med å oppnå mandatet.

ILN bringer i tillegg et nytt moment inn i bildet, som arbeidsgruppa merker seg med interesse: rammen for senteret bør være fast og gjerne knyttet til forpliktende utviklingsplaner for å ivareta de ambisjonene fakultetsstyret tidligere har gitt uttrykk for på senterets vegne.

Arbeidsgruppens vurdering av dagens modell

Det er etter arbeidsgruppens mening viktig å konsolidere Senter for Ibsen-studiers økonomi på en måte som gjør senterets økonomi bærekraftig i lys av dets mandat og som ikke minst gir de ansatte ved dette senteret større trygghet og forutsigbarhet. Vi mener både senteret og instituttet har forsøkt å oppfylle fakultetsstyrets intensjon, men det er vår entydige konklusjon at modellen simpelthen ikke er bærekraftig i sin nåværende form. Dette har å gjøre med mandatet, men også senterets størrelse. Med 85% av budsjettet bundet opp i personalkostnader og en så liten stab, er det svært begrenset handlingsrom. Senteret vil også ha utfordringer med å håndtere større eksterne inntekter.

Sammenstillingen av de to langtidsprognosene fra hhv januar og november samme år - med og uten inntekter fra ett prosjekt – viser med all mulig tydelighet at den nåværende modellen ikke er bærekraftig og innebærer en for høy grad av uforutsigbarhet og risiko for senteret.

Det grepet som bør tas for å oppnå langsiktig bærekraft må i lys av denne analysen ta sitt utgangspunkt i de øremerkede midlene. Det betyr imidlertid ikke at øremerkingen trenger å

fortsette i sin nåværende form. Dette blir opp til fakultetsstyret å avgjøre, men gruppen tillater seg å skissere noen modeller. Til grunn for fakultetsstyrets diskusjon må det også ligge en tanke om dimensjonering av senteret- noe som ligger utenfor denne arbeidsgruppens mandat.

For styringen av senteret og hensynet til personalet er det ellers svært uheldig med omfattende 4-årige evalueringer, slik det har vært tale om. Det bør derfor nå søkes etter en mer langsiktig løsning som evt. kan gjennomgå mindre justeringer.

Mulige modeller

Slik arbeidsgruppen ser det er det ikke noen vei utenom å fortsette med øremerking i en eller annen form og dersom fakultetet faktisk ønsker å gi senteret en robust økonomi er det tydelig også for oss at nedtrappingen av disse uansett må stanses. Dette vil sikre senteret en bunnlinje i dårlige tider. Men like viktig er det at det lages en modell som kan håndtere større eksterne inntekter på en god måte.

Slik gruppen ser det har fakultetet i praksis minst to alternativer.

Det ene er å *videreføre en kombinasjonsmodell* med de øremerkede midlene på 2022 – nivå- eventuelt med et tillegg, som det kan se ut til å være god bruk for jf senterets egnevaluering. Det vil innebære en fortsettelse av dagens linje, med den justeringen at nedtrappingen av de øremerkede midlene stanser opp og beløpet antakelig økes noe. Denne bør etter gruppens oppfatning suppleres med en form for «skattlegging» av inntekter fra eksterntfinansierte prosjekter dersom resultatindikatorene overstiger et visst beløp. Dette vil adressere asymmetrien påpekt i ILNs egnevaluering. Om det er fakultet eller institutt som skal håndtere sikkerhetsnett gitt at det er fakultetet som øremerker er et annet spørsmål. På denne måten vil senteret uansett ikke fullstendig frikobles sine resultater, men det vil være lagt inn sikkerhetsmekanismer som gjør at senteret ikke blir utsatt for altfor store svingninger i positiv eller negativ forstand.

Et mer radikalt alternativ, og gruppens primære forslag, er en omdefinert langsiktig øremerking, knyttet til en egen *utviklingsavtale* for senteret, i tråd med ønsket uttrykt av adm. leder ved ILN.

Det ligger i tiden å trappe ned på indikatorstyring i sektoren (se f eks forslaget fra Hatlen-utvalget) til fordel for modeller med mer stabilitet og forutsigbarhet for ansatte og studenter. Arbeidsgruppen oppfatter at Senter for Ibsen-studier kan være både et mulig og et naturlig sted for å tenke nytt, særlig siden vi her nettopp snakker om en liten enhet, som fra begynnelsen av aldri var ment å omfattes av en finansieringsmodell som den fakultetet i dag har.

I dette alternativet vil midlene ikke betinges av resultatdelen av modellen, men heller ikke frikobles fra styring eller resultater. Vårt alternativ 2 er nettopp ment å være enda mer ambisiøst for senteret: en frysing av det øremerkede beløpet til senteret på 2022-nivået, men knyttet til en forpliktende tiårig utviklingsavtale mellom senteret og fakultetet.

Gruppen ser for seg tre mulige komponenter i en slik utviklingsavtale, som må bli til i en dialog mellom senteret og institutt/fakultet:

- Innhenting av ekstern finansiering til å dekke senterets infrastrukturbehov knyttet særlig til dokumentasjonsaktiviteten
- Fortsatt arbeid med utvikling av relevante studietilbud, på et nivå som på litt sikt kan trekke til seg betalende internasjonale studenter
- Forberedelse av et solid og internasjonalt rettet program for Ibsen-året 2028

Også i denne modellen kan man se for seg en skattlegging av eksterne inntekter, som det ikke er gruppens oppgave å fastslå noen nøkkel for. Alternativt kunne man tenke seg at øremerkingen gikk ned når de eksterne inntektene øker. Og igjen må Fakultetsstyret ta stilling til dimensjonering av senteret.

Enten man går for alternativ A eller B må fakultetsstyret avgjøre i hvilken grad senteret skal skjermes mot kutt i rammen eller om de skal behandles likt som alle instituttene. Dette ligger ikke innenfor gruppens mandat å vurdere, selv om det er åpenbart hva som isolert sett ville være best for senterets økonomi.

Gruppen anser selv at begge våre foreslåtte alternativer vil gi Senter for Ibsen-studier en mer stabil og forutsigbar finansiering, i tråd med senterets opprinnelige mandat. De vil begge i praksis innebære en balanse mellom kortsiktig resultatfokus og stabilitet som vil gi senteret og dets ansatte en mer stabil og forutsigbar økonomi enn det i dag har, uavhengig av fluktueringer i eksterne inntekter.

Gjennom en utviklingskontrakt som den vi foreslår vil forventninger og krav imidlertid i større grad enn i dag kunne følge midlene fra fakultet i tråd med senterets opprinnelige mandat. Til grunn for kontrakten slik vi her skisserer den ligger det et ønske om at senteret skal ha et høyt ambisjonsnivå, som alle HFs enheter, men med utgangspunkt i et mandat som skiller seg tydelig fra instituttene og som gruppen mener det er viktig at finansieringsmodellen tar tilstrekkelig høyde for, noe den i per i dag ikke gjør.

Ambisjonene i kontakten vil være forenlige med senterets mandat og ressurser og gjenspeile senterets egenart. På denne bakgrunnen er modellen med en utviklingskontrakt arbeidsgruppens primære forslag.